

IV. KARŞILAŞTIRMA VE SONUÇ

Genel Olarak:

1998 Araştırması bulgularına göre eczacıların yüzde 39.5'i 41-50 yaş grubunda iken, 2007 Araştırmasında en yoğun olarak buldukları yaş, 21-30 olarak tespit edilmiştir. 1997 yılında eczacı sayısı 17.200 iken, bugün bu rakamın 23.000'e çıkması; yani toplam 6.000 kişilik bir artış, bu bulgu ile yakından ilgilidir. Türkiye'de yeni eczacılık fakültelerinin açılması ve kontenjanların artması, serbest eczacılık yapmaya başlayan yeni eczacı sayısını radikal bir biçimde artırmıştır. Bu artışın önümüzdeki yıllarda da devam edeceği düşünülmektedir. Diğer yandan serbest eczacılık yapmakta olan kadın oranı 1998 Araştırması'nda % 53.3 iken, 2007 Araştırması'nda bu rakam yüzde 52.7'ye düşmüştür. Düşüşün daha çok 21-30 yaş grubu içindeki dağılımdan kaynaklandığı görülmektedir. 31-40 yaş grubundaki kadınların oranı yüzde 60 iken, 21-30 yaş grubundaki kadınların oranı yüzde 45.8'dir. Bu da kadınların gittikçe daha az oranda serbest eczacı olmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu oran, geçmiş yılların yükselme grafiği ile karşılaştırıldığında, 1998 Araştırması'nda "kadın eczacı oranı gittikçe artacaktır" tespitimizi doğrulamamıştır. Kadın eczacı oranı azalma eğilimine girmiştir. Fakat bu azalmanın kısa süreli, geçici bir azalma mı olduğu, yoksa uzun vadede devam mı edeceğini söylemek için çok erkendir. Daha çok SSK ve Yeşil Kart'ın serbest eczanelere açılması ile eczane açma sermayesinin büyümesinin kadınları serbest eczacılıktan uzaklaştırdığı düşünülmektedir. Ancak toplam eczacılık fakültesinden mezun olanlar arasında kadın oranı bilinmediği için, kadınlar artık eczacılık fakültesini tercih mi etmiyor, yoksa mezun olduktan sonra serbest eczane mi açmak istemiyor sorusunu yanıtlamak güç görünmektedir.

Diğer yandan, yaş grupları dağılımına uygun bir biçimde, 2001 yılından sonra mezun olan eczacıların oranında da ciddi bir artış göze çarpmaktadır. Araştırma evrenindeki toplam eczacıların yüzde 26'sı 1971-80 mezunuyken, daha küçük bir zaman dilimi olmasına karşın, 2001 sonrası mezun olanların oranı da aynıdır (%26). Bu da 1998'de 7 olan eczacılık fakültesi sayısının 2007'de 14'e çıkmış olması ile doğrudan ilgili bir veridir. Ayrıca, mezun olan eczacıların serbest eczane açmış olmaya yönelmesi de söz konusu olabilir. Ancak, 2000 yılından sonra mezun sayısındaki artış yüzde 26 iken, eczane açma hızı da yüzde 26'dır. Bu iki veri arasındaki keskin doğru orantı, eczacılığın başka alanlarından serbest eczacılığa veya serbest eczacılıktan başka alanlara kayış olup olmadığını göstermemektedir. Fakat, 2007 Araştırması'nda serbest eczacıların yüzde 32.1'inin eczane açmadan önce başka kurumlarda çalıştığı tespit edilmiştir. Bu

oran 1998 Araştırması'nda yüzde 23.3 olarak saptanmıştır. Bu iki rakam da göstermektedir ki, serbest eczane açma hızı artmaktadır.

Eğitim Düzeyi ve Eğitimlerden Yararlanma:

2007 Araştırması'nın diğer önemli bir bulgusu, eczacıların eğitime verdikleri önem konusundadır. Geçtiğimiz on yıl içinde, eczacıların yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma oranları artmıştır. 1998 verilerine göre yüksek lisans yapan eczacı oranı yüzde 3.2 ve doktora yapanların oranı yüzde 0.6 iken, 2007 verilerine göre yüksek lisans yapan eczacı oranı yüzde 9.3 ve doktora yapanların oranı yüzde 1'e çıkmıştır.

Meslek içi eğitimle ilgili veriler karşılaştırıldığında ise, çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır. Eczacı odalarının düzenlediği MİEP sayıları artarken, bu MİEP'lere katılan eczacı sayısı azalmaktadır. 1998 verileri ile 57 olan MİEP'lere katılan eczacı yüzdesi, 2007 Araştırması'nda 47 olarak bulgulanmıştır. Aynı biçimde MİEP'lerin mesleki sorunları çözmeye yardımcı olup olmadığı konusunda da 1998'den 2007'ye bir düşüş kaydedilmiştir (1998'de yüzde 58.1 oranında evet yanıtı verilmişken, 2007'de bu oran 33.2 olarak tespit edilmiştir). Bu durumun daha çok bilişim teknolojilerindeki gelişme ile ilgili olduğu düşünülmektedir. 1998'de eczacıların en önemli bilgi kaynağı yüz yüze iletişim ve eğitimken, bugün internet tabanlı eğitim programları ve bilgi kaynakları eczacıların hayatında daha önemli bir yer tutmakta, zaman almayan ve ekonomik götürüsü çok fazla olmayan bu bilgi edinme biçimi tercih edilmektedir. Diğer yandan, yüz yüze eğitime uygun içerikli programlarla MİEP'lerin etkinliğinin ve katılımının artırılması düşünülmelidir. /

Yaş gruplarına göre MİEP'lerden yararlananlara bakıldığında herhangi bir değişim gözlenmemiştir. MİEP'lere katılan erkek eczacıların oranında küçük bir artış söz konusudur.

Eczacılar 1998 Araştırması'nda en çok ihtiyaç duyulan eğitim konusunun eczane işletmeciliği olduğunu ifade ederken, 2007 Araştırması'nda bu başlık, BUT ve mevzuatla ilgili gelişmelerden sonra üçüncü sırada yer almıştır. Sık değişen ve anlaşılması zor Bütçe Uygulama Talimatları ve mevzuat, gerçekten de 2000'li yılların serbest eczacılığının en büyük problemlerinden bir tanesidir.

Eczane Yeri Seçimi:

Bir önceki eczanenin nerede olduğunun sorgulanmasına dönük olarak elde edilen verilere göre, her iki Araştırma karşılaştırıldığında, eczane yerlerindeki kayışın ivmesi-

nin arttığı görülmektedir. 1998 Araştırması'na göre eczacıların yüzde 60.9'u ilk eczanesini devam ettirirken, bu oran 2007 Araştırması'nda yüzde 44.4 olarak tespit edilmiştir. İlçe merkezlerindeki eczane sayısı korunurken (%8.9), Büyükşehirlerden il merkezlerine (yüzde 14.5'ten yüzde 25'e) ve kasabalara (yüzde 0.6'dan yüzde 2.1'e) doğru bir akış olduğu görülmektedir. Özellikle SSK ve Yeşil Kart sahiplerinin serbest eczanelerden ilaç almaya başlaması, eczane dağılımını değiştirmiştir. Eczanelerin önemli bir kısmı halen Büyükşehirlerde olmakla birlikte, çepere doğru bir kayma söz konusudur. Bu kayışın önümüzdeki dönemde de süreceği düşünülmelidir. Zira, başka şehre taşınmayı düşünüp düşünmediği sorulan serbest eczacıların yüzde 14'ü taşınmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Bu rakam 1998 Araştırması için yüzde 11.4'tür.

Meslek Seçimi:

1998 Araştırması sonuçlarına göre eczacıların yüzde 50'si mesleği sevdiği için tercih ettiğini belirtirken, bu rakam 2007 Araştırması'nda yüzde 38.7 olarak bulunmuştur. Fakat 2007 Araştırması'nda daha önceki araştırmada kullanılmayan bir kategori olarak sağlık alanında çalışmak istediği için eczacılığı seçenlerin oranı yüzde 10.4 olarak saptanmıştır. Bu olgu, kişilerin meslek seçimini artık daha bilinçli olarak yaptığı şeklinde değerlendirilebilir.

İş Doyumu:

Bir mesleği icra ederken hiç kuşkusuz en temel hususlardan bir tanesi, mesleği icra etmekten alınan kişisel tatmindir. Mesleği yapmaktan kişisel tatmin duyan insanların, mesleğin gereklerini ve sorumluluklarını yerine getirmede de belirli bir özen göstereceklerini iddia etmek yanlış olmaz. Kişisel tatminin nedeni, farklı yaşam biçimleri, beklentileri ve algılayışlarına göre değişecektir.

Bu çerçevede bakıldığında, eczacıların mesleki doyumlarının (iş doyumlarının) son on yılda büyük bir düşüş gösterdiği görülmektedir. 1998 Araştırması'na göre eczacıların yüzde 66.9'u mesleğini yapmaktan memnun musunuz sorusuna "evet", yüzde 25'i "kısmen" yanıtını verirken, 2007 Araştırması'nda "evet" yanıtları yüzde 52.6, "kısmen" yanıtı ise yüzde 23.7 ile sınırlı kalmıştır. Mesleği yapmaktan memnun olmadığını ifade edenlerin oranı 1998 Araştırması'nda yüzde 8.2 iken, 2007 Araştırması'nda yüzde 23.7'ye çıkmıştır. Bu durumun nedenlerinin sorgulandığı, "mesleki sorunlar" ile ilgili bölümde ise, 1998 Araştırması'nda eczacılar en temel sorunun katılım payları (%20), arkasından resmi kurum ödemeleri (%15.1) ve deontolojik bozulma (%9.5) olduğunu ifade ederken, 2007 Araştırması'nda eczacılar en temel sorunları sırasıyla bürokrasiden kaynaklı sorunlar ve kurumlarla ilişkiler (%22), ödeme gecikmeleri ve kesintileri

(%15.8), ve Bütçe Uygulama Talimatı (%7.6) olarak tanımlamışlardır. Görüldüğü gibi, ödemeler temel problemler arasında yerini almayı sürdürürken, katılım paylarının kaynağından kesilmeye başlaması ile birlikte, çözüldü diyemesek bile sorun başka bir boyut kazanmış ve eczacının öncelikli gündeminden çıkmıştır.

Meslek Örgütü Algısı:

1998 Araştırması'na göre daha önce meslek örgütünde görev almış olanların oranı yüzde 29.2 iken, 2007 Araştırması'nda bu rakam yüzde 34.4 olarak tespit edilmiştir. Meslek örgütüne katılım artmaktadır. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde, aktif görev alan kadınların oranı daha fazla artarken (%18'den yüzde 24'e), erkeklerin oranının daha yavaş arttığı gözlenmiştir (%42'den %46'ya).

Yaş gruplarına göre incelendiğinde, meslek örgütünde görev alan 21-30 yaş aralığındaki serbest eczacıların sayısında ciddi bir artış gözlenmektedir (yüzde 14'ten yüzde 26'ya). Aynı biçimde, 31-40 yaş aralığındaki serbest eczacıların katılımında da bir artış söz konusudur (yüzde 20'den 39'a). 41-50 yaş arasında ise hafif bir azalma gözlenmektedir (yüzde 37'den 33'e). Bu verilere bakarak, eczacılık meslek örgütünün yönetici ve diğer düzeylerde aktif katılımcılarının gençleştiği söylenebilir.

Meslek örgütünde görev almayanların birincil görev almama nedenleri her iki araştırmada da "zamansızlık" olarak tespit edilmiştir. Meslekte yeni olan eczacıların görev alma konusunda istekli olmalarına karşın, çekingen olduklarını ifade etmek de yanlış olmaz. Her iki araştırmada da kadınlar daha çok "zamansızlık" gerekçesi ile görev almadıklarını ifade etmişlerdir. Bu da kadınların hem ev sorumlulukları hem de iş sorumlulukları nedeni ile sivil toplum örgütlerinde yer almadıkları konusundaki teorik tartışma ile uyumlu bir bilgidir.

Diğer bulgular:

Anketin uygulandığı eczacıların 1998-2007 aralığında muayenehaneye gitme sıklığı düşmüş, buna karşın özel hastaneye gitme sıklığı artmıştır (19.8'den yüzde 35.6'ya). Devlet hastanesine gitme oranında da yüzde 5'lik bir düşüş söz konusudur. 1998 Araştırması'na göre eczacıların yüzde 9.5'i ilk olarak kendi kendilerini tedavi etmeye çalıştıklarını ifade ederken, 2007 Araştırması'nda bu oran yüzde 10.5'e çıkmıştır.

Araştırmaya katılan eczacıların kültürel davranışları değerlendirildiğinde, gazete ve dergi okuma sıklığında bir düşüş, fakat kitap okuma sıklığında tam tersi bir artış gözlenmiştir.

Türk Eczacıları Birliği

Willy Brandt Sokak No: 9 Çankaya/ANKARA
Tel: 0312 409 81 00 • Fax: 0312 409 81 09
www.teb.org.tr • teb@teb.org.tr